en met zoo menig moderne het er voor houden, dat heel Daniëls boek evenals de boeken van Mozes en zoo ook de Evangelien, op naief bedrog of misvatting berust, oftewel, hij kan geen oogenblik voor waar houden, dat al wat in dit Beeld en in de duiding ervan, met name van de ijzeren periode geprofeteerd werd, eenigliik op de periode van Antiochus zou slaan, en in den Maccabeëntijd zijn vervulling zou hebben gevonden. Dit kan niet. Wie dit alles stiptelijk en onderscheidelijk nagaat, kan zich in zulk een ongerijmde voorstelling geen oogenblik thuis gevoelen. En te beweren, dat een verzinner uit de tweede eeuw voor Christus dit alles zoo uit eigen brein zou hebben doen opkomen, om aan Jerusalem een verlossing van onder Antiochus' tyrannie voor te spiegelen, is stuitende ongerijmdheid. Iets wat te beslister moet uitgesproken, omdat de geheel hiervan afwijkende opvatting van Nebucadnezar's droom en van de duiding ervan, die in het boek Daniël is gegeven, uit dit boek der H. Schrift een profetie voor de verre toekomst, en tot aan de Parousie, doet opkomen, die geheel het historisch verloop van Babel af tot Jezus' wederkomst samenvat in welneensluitende, ongestoorde eenheid, en ook voor ons in de 20e eeuw haar volle beteekenis blijft behouden.

Zóó nu verstaan, wordt ons in Daniel's tweede hoofdstuk een openbaring Gods medegedeeld, die van dit oogenblik af zoo goed als heel de historie der wereld tot den ingang van het eeuwig Koninkrijk van Christus omvat. Het was alzoo niet maar »een droom« van dezen Koning, die nu bleek zoo interessant geduid te kunnen worden, maar het was veeleer *een hooge en heilige declaratie van Godswege* dat zijn heilig plan en zijn alles beheerschend doen gelijk het toen aanving, ook tot den einde toe zou doorloopen. Dit nu bracht met zich, dat dit nachtgezicht van Nebucadnezar niet alleen in zijn wetenschap kon blijven, om er hoogstens aan het Hof van Babel een verhaal te laten ronddragen en de Chaldeeuwsche magiërs naar te laten gissen. Die openbaring in het nachtgezicht aan dezen wereldbeheerscher was veeleer bestemd om in de geheele wereld in te worden rondgedragen, en nog na twintig eeuwen de geesten te beheerschen. Vandaar dan ook, dat dit nachtgezicht van den wereldvorst, en evenzoo de duiding van dit gezicht, de wereld zijn ingegaan en dat Gods profeet hiertoe het middel en hiervoor het instrument is geweest. Geen profetische uiteenzetting of profetische teekening is dan ook in heel de Schrift te vinden, die zoo in 't oog loopend al wat sinds in Oost en West voorviel, verklaart. Waar thans vooral, onder de worsteling van den bangsten oorlog die ooit gevoerd is, zwoegend de denkers en de leiders der volken de vraag opwerpen, hoe deze tegenelkaarstooting van heel Europa te verklaren is, en hoe ze tot oplossing zal kunnen komen, is het dit oude nachtgezicht dat vóór bijna drieduizend jaar in Babel's vorstelijk paleis gedroomd is, 't welk beter dan welke gissing ook, ons in staat stelt, om reeds nu in te zien, waarop 't alles uit zal loopen. Alle verwachting toch, alsof het straks weer tot een zoen en bond in volkenrechtelijken zin tusschen alle volken zou komen, en alsof daarmede een altoosdurende, internationale vrede zou kunnen ingaan,. is niets dan een zelfbedrog, dat op de bitterste teleurstelling zal uitloopen. Alleen in den »Steen, die van omhoog neder zal komen, en straks tot een berg worden zal«, en die 't al beheerscht, ligt de oplossing van het raadsel dat in 't machtig wereldprobleem zich altoos weer aan ons opdringt.

Dr. A. K.

## „Maar zij merkten daar niet op".

De HEERE sprak wel tot Manasse en tot zijn volk; maar zij merkten daar niet op.
2 Kronieken 33 : 10.

Met nadruk wees Jezus 't volk dat om hem heen te luisteren stond, ook op de *„teekenen der tijden"*, en rekende het met name aan de Farizeërs als schuldige tekortkoming aan, dat ze op die duidelijk sprekende teekenen geen acht sloegen.

Scherp zelfs verweet Jezus het hun, dat ze wel èn 's morgens èn 's avonds er op merkten, hoe, zooals wij zouden zeggen, 't weerglas stond. Ze zagen 't dan aan de wolken, en aan de kleur der wolken, of het zulk een dag schoon of droevig weder zou zijn, zoodat ze er op uit konden gaan, of thuis hadden te blijven; maar op de »teekenen der tijden« die hun de toekomst van land en volk konden spellen, lett'en ze niet.

Of de dag die 's morgens aanbrak, een dag zou zijn, om er met vrouw en kroost eens op uit te gaan, vonden ze blijkbaar een zaak van hoog gewicht, maar wat er te gebeuren stond met land en volk, en Staat of Kerk, deerde hen niet. Daar hadden ze geen hart voor om er voor te voelen, en geen oog om op te merken en te gissen. En zoo leefde het volk letterlijk gedachteloos en in onaandoenlijken trant van dag tot dag voort. En zoo zou 't heëaas blijven, tot Jeruzalem onderstboven gekeerd werd en de heilige tempel in laaie vlam opging.

Vooral in Israël sprak dit zoo sterk tegen den oorspronkelijken geest van 't volk. Immers zooals nergens elders waren onder Israël, voor als na, de profeten opgetreden, om in de teekenen der tijden er op te wijzen, wat bange tijden komende waren. Maar de groote massa van het straatpubliek had aan deze profeten, als ze in den Naam des Heeren hun vermaan lieten uitgaan, den rug toegekeerd, en liepen door.

En zoo nu was het niet eerst in de dagen van Jezus' prediking geworden. Toen onder Manasse de groote ballingschap op til was, stond 't evenzoo met het volk te Jeruzalem. Zóó toch lezen we in het boek der Kronieken: „Manasse deed Juda dwalen dat 't erger deed dan de Heidenen", en toen ging wel de waarschuwing des Heeren tot den Koning en zijn volk uit, maar ze merkten er niet op.

Ook toen leefde men onverschillig door, alsof er geen wolkje aan den politieken hemel ware. En of de Heere al door Jeremia en Ezechiël waarschuwen liet, het had niet de minste uitwerking. Niet alleen toch Manasse, maar ook het volk had geen oog voor wat te komen stond. De teekenen der tijden waren er wel. Zelfs overvloedig. Maar Koning noch volk merkte er op.

---

Zoo was 't toen, en zoo is 't nog gedurig, en zulks niet alleen in de zaak van vaderland en volk, maar evenzoo in het gewone ordinaire leven.

Twee jonge personen zijn saam gehuwd, en nu zou men zeggen, dat de jonge man op de jonge vrouw, en de jonge vrouw op den jongen man zou letten, om min goede neigingen op te merken, en zoo 't kon, in teedere liefde op betere paden te leiden. En toch, hoe weinig merkt ge daar in den regel van. Ja, op uitwendige dingen ziet men dan wel scherp toe, of de man bijtijds thuis komt, en of 't met 't lieve geld niet in de war loopt; maar hoe weinig merkt ge er in den regel van, dat op 't karakter gelet wordt, dat de innerlijke vorming zorge baart, en dat men in een hooger mikken van liefde, van jaar tot jaar elkander nader komt en vooruit helpt.

Met de kinderen gaat men gemeenlijk iets beter te werk. Men voelt, dat men een kind *op moet voeden*. Daar doet men dan ook een en ander voor, en soms streng gaat 't dan zelfs met berisping en zelfs met straf. Maar zijn de schooljaren aangebroken, dan neemt die zorge veelal reeds af. En maar al te vaak slinkt dan de opvoeding in hoogeren zin zoo geheel weg, dat 't onderscheid tusschen de karakters van 't kroost nauwelijks ingezien wordt, en van hoogere geestelijke vorming maar zelden iets te bespeuren is.

Van oudere broeders en zusters jegens de jongeren geldt vaak 't zelfde, om nu van de zorg voor de vorming van het dienstpersoneel niet eens te spreken.

Waar 't bij dit alles meestal aan faalt is, dat men de teekenen der tijden ook bij zijn gezin niet verstaat. Er niet op let wat in de leden van zijn gezin opkomt. Niet rekent met de gevaren, waaraan ze buitenshuis bloot staan. Niet fijn genoeg voelt, hoe de toon van het maatschappelijk leven meesleept en het karakter kan bederven, tot in kleeding en lectuur toe.

En wordt over dit alles ook wel in de litteratuur geschreven, en ook in de predicatie wel er tegen gewaarschuwd, maar de teleurstellende uitkomst is ook hier, dat o, zoovelen er niet op merken, er geen oog voor hebben, en er het gevaar niet van inzien.

Gevolg waarvan dan is, dat in heel 't saamleven wel schier ieder een open oog heeft voor de spijs die op tafel komt, voor de kleeding waarin men op straat zich zal vertoonen, voor het ameublement, waarmee men zijn huis versiert, en voor de prentwerken of prettige verhalen, die er te lezen liggen, maar dat er, waar 't *op de innerlijke werking van geest en ziel* aankomt, nauwelijks aan zuivering of siering gedacht wordt.

Men merkt er niet op.

---

En geheel ditzelfde bespeurt men ook nu weer, met het oog op de zoo ernstige benauwende tijden, die thans in heel Europa, ja zelfs tot buiten Europa, zich als aan u opdringen.

Een oogenblik, dat zij toegegeven, is er in Augustus voor twee jaar een schrik geweest. Men schrok letterlijk van het zoo onverwachte uitbreken van den oorlog, die op meer dan half Europa beslag legde. Op eens bond men zijn overdreven weelde in. Er sprak ernst uit aller blik. Er was behoefte aan gebed. En de verlaten kerk werd weder opgezocht.

Maar hoelang hield dit nu aan? Hoelang duurde het?

En al zij nu toegegeven, dat in kleinen kring de ernst wel terdege aanhield, en dat veel predikers zich inspanden om den toon ernstig te houden, toch moet beleden, dat de algemeene stemming reeds binnen 't jaar verliep, en dat nu reeds ver over het jaar het oude onaandoenlijke, onverschillige leven is teruggekeerd. o, Zeer zeker, er is geldzorge in breeden kring geleden door de duurte, en ook kan men niet alles even grif meer krijgen. Ook is te erkennen, dat de bladen nog steeds ons op de teekenen der tijden wijzen. Ook vlugschriften verschijnen er over. Maar is het te stout gesproken, dat 't spreken in dit alles van »teekenen der tijden«, waarin onze God ons voorbereidt op nog ontzettender dingen, die komende zijn, bijna zoo geheel wegsloink. Zelfs de telegrammen over den oorlog hielden op den lezer aan te grijpen. Ze komen elken morgen de deur binnen, maar ze pakken niet meer. De meesten lezen ze zelfs slechts vluchtig door.

Nu weten we, hoe 't veel jaren her met die „teekenen der tijden" gelegen was. In Manasse's dagen stond de ballingschap te komen, en in Jezus dagen spraken die teekenen der tijden van Jeruzalems val en van de komende verwoesting van den tempel, door wat de Romeinen met overmacht van wapengeweld reeds veertig jaren later bestaan zouden.

Zoo nu staan we er ook thans voor.

Een oogenblik kan ook over ons land nog veel banger wee komen, dan nu reeds ons drukt. Men spreekt van vrede en profeteert van vrede, maar elke waarborg ontbreekt nog, dat de vrede in aantocht is, of ook, dat de vrede, mocht die terugkeeren, duurzaam zou wezen.

En de profeten en de Heere Jezus en de apostelen hebben 't ons zoo ernstig en zoo stelliglijk aangezegd, dat er dagen komen zouden, die zich op *het einde*, en met dat einde, op de onderstbovenkeering van het leven der wereld en op de wederkomst van Jezus zouden richten.

En nu is 't toch onloochenbaar, dat *ook nu weer* de teekenen der tijden hier op wijzen.

Maar leg nu uw oor te luisteren, en zeg dan zelf, *wie merken er op?*

Dr. A. K.

---

*Amsterdam*, 10 Nov. 1916.

In een kaart, die het *Handelsblad* onlangs in haar kolommen drukken liet, werden de landen en volken, die in den oorlog betrokken zijn, met zwart aangegeven; de natien, die nog vrede hadden, met wit.

In Europa had men moeite om de kleine witte plekken: Nederland, de Scandinavische rijken, Zwitserland, Spanje en Griekenland, te ontdekken. Azië was bijna geheel zwart gekleurd; alleen Perzië, China en onze bezittingen waren nog wit. Op Afrika en Australië was zelfs geen wit plekje meer te ontdekken. Alleen in Amerika schitterde het wit nog, al vormde Canada naar het Noorden een donkeren rand.

Zulk een kaart dient wel om een indruk te geven, hoe deze oorlog in den volsten zin des woords een wereldoorlog is. Zelfs vraagt men zich met angst af, of Amerika, indien althans de verkiezing ten nadeele van Wilson mocht uitvallen en in Maart 1917 Hughes het Witte huis betrekken zou, buiten den oorlog zal kunnen blijven. En ook voor de nog weinige neutrale staten in Europa wordt het volharden in hun neutraliteit steeds moeilijker, zoo als uit het voorbeeld van Noorwegen blijkt.

En wat het bangste is, dat is, dat niemand meer het einde van dezen oorlog voorspellen durft. Was er eerst nog hoop, dat na een korten en beslissenden veldslag een der beide partijen gedwongen zou worden vrede te vragen, die hoop is al lang vervlogen. Zelfs na het groote offensief van dezen zomer is de toestand nauwelijks veranderd en gaan we nu weer met den winter den positie-oorlog tegemoet, om in het volgend jaar getuige van een nieuwe worsteling te zijn. Het baat niets, of er telkens nieuwe volken in den oorlog betrokken worden, want de evenaar zwikt niet door. En de vrees komt al meer op, dat het einde niet door strategisch beleid of meerderheid van wapenen verkregen kan worden, maar eerst dan komen zal, wanneer de volkeren zijn uitgeput. Als er geen geld meer is, om nieuwe leeningen te sluiten, en er geen manschappen meer zijn om naar de slagvelden te zenden, dan zal er vrede komen, maar een vrede, die te laat komt. Want wat er dan van Europa zal overgebleven zijn, zal een puinhoop, een ruïne wezen.

Niets getuigt dan ook meer van den oorlogswaanzin, die de volkeren bevangen heeft, dan de hartstocht, waarmede zij den strijd tot het bitter einde willen voortzetten. Ofschoon het leven der soldaten in de loopgraven al meer een hel wordt, voor geen mensch om te verdragen; ofschoon overal gebrek aan levensmiddelen begint te heerschen; ofschoon de schuldenlast zich zoo duizelingwekkend hoog opstapelt, dat straks wel een algemeen bankroet volgen moet; is er maar één gedachte, die allen beheerscht: den vijand te verpletteren. En wat geeft het, of men de arme volkeren al belooft, dat deze ontzettendste van alle oorlogen de laatste zal wezen, want dat, wanneer de overwinning eenmaal behaald is, een Statenbond in Europa zal gevormd worden, die den eeuwigen vrede zal waarborgen? Alsof de haat, die thans in het hart der volkeren tegen elkander gezaaid is, door de overwinning van een der partijen zal worden uitgedoofd. Alsof niet na dezen oorlog met de wapenen, straks een oeconomische oorlog volgen zal, die de volkeren nog bitterder tegenover elkdar zal stellen. Alsof de volkengroep, die ten slotte het hoofd buigen en om vrede vragen moet, niet, tuk op wraak over de geleden nederlaag, alle kracht zal inspannen om straks opnieuw een kans te wagen. Alsof de historie niet geleerd had, dat elke oorlog de kiem van een nieuwen oorlog in zijn schoot verbergt!

En het droefst is, hoe machteloos de Christelijke Kerk staat, om dit ontzettende noodlot van het Christelijke Europa af te wenden. Zelfs van een bemiddeling van den Paus hoort men niet meer reppen. En het vredegeroep der pacificisten, hoe nobel ook bedoeld, blijkt nergens ingang te vinden.

Zal het eind de zelfmoord van Europa zijn?

### *Haarlem.*

Het bericht, dat de drie Gereformeerde Kerken te Haarlem, die onder den naam van A, B en C nog altoos gedeeld in een Kerkverband leefden, ten slotte den moed hebben gegrepen, om tot opruiming der kerkelijke staketsels over te gaan en saam als één Kerk te gaan leven, is zeker verblijdend, en getuigt, hoe ook hier de Geest van Christus heeft doorgewerkt.

Natuurlijk zijn er aan zulk een saamsmelting van drie stadskerken altoos bezwaren verbonden. Groote, massale stadskerken zijn waarlijk ons ideaal niet. En we begrijpen, dat daarom de vraag wel is opgekomen, of men niet beter deed, met in plaats van de drie kerken saam te smelten, Haarlem te splitsen in zelfstandige wijkkerken, elk met een eigen Kerkeraad. Maar hoezeer dit ook ons ideaal voor elke groote stadskerk blijft, vooral wanneer het ledenaantal zich te sterk uitbreidt, zoo kan dit toch practisch nooit geschieden, zoolang de saamsmelting niet eerst is voorafgegaan en de gemeente geleerd heeft zich als een geheel te voelen. Anders blijft, ook al wordt dit niet bedoeld, in de geconstitueerde wijkkerken de oude tegenstelling van A, B en C voortleven. Die tegenstelling hangt aan het kerkgebouw, aan den predikant, aan het historisch leven van die Kerk. En juist die tegenstelling moet eerst overwonnen worden. Men moet tot het besef komen, dat men in deze Gereformeerde Kerk geen A of B of C's, maar alleen Gereformeerden heeft, voordat men tot splitsing in twee of meer wijkkerken kan overgaan.

### *Achteruitgang der vrijzinnigen.*

Al mag het modernisme in de Hervormde Kerk bij kerkelijke verkiezingen hier en daar de overwinning behalen, toch blijkt wel uit de klachten, die men uit het kamp der vrijzinnigen zelf hoort, dat er van een opgewekt leven geen sprake is.

Op de conferentie der moderne predikanten werd bitter geklaagd over de impopulariteit der moderne prediking. Men kon de schare niet boeien. De kerken bleven leeg. Er ging geen bezieling en warmte van de moderne prediking uit.

En nog somberder was de toon op de jongste vergadering van den Protestantenbond te Groningen gehouden. Ze kenmerkte zich, zoo schrijft Dr. Hooykaas in het *Handelsblad*, door een zwaarmoedigheid en een gedrukte stemming, die anders aan deze samenkomsten vreemd is. Het ledenaantal was achteruit gegaan. Er was lauwheid in 't geloofsleven. Van propaganda en expansie was niets meer te ontdekken.

Dr. Hooykaas zoekt de oorzaken van deze zwaarmoedige stemming ten deele in het gevoel van ontreddering, dat over ons gekomen is tengevolge van den oorlog. Men verlangt naar een „bevredigende en sterkende levensbeschouwing". En het modernisme biedt die niet . . .

De tijd van critiek, zegt hij, moet daarom nu eens voorbij zijn. De traditie, welke in een vroeger geslacht ook uiterst critische naturen nog in de bedding hield van een godsdienstige levenssfeer, heeft haar kracht ten eenenmale onder de vrijzinnigen verloren. Wat de vrijzinnigen daarom voor alle dingen noodig hebben, is: positieve opbouw van een eigen levens- en wereldbeschouwing.

De vraag is alleen maar, of het modernisme die bieden kan.

Critiek is gemakkelijk; het afbreken van het bestaande kost zooveel moeite niet; slooperswerk kan ten slotte ieder verrichten.

Maar de kunst van opbouwen is moeilijk.

Men moet daarvoor een vast geloofsfundament hebben. En juist dat geloofsfundament ontbreekt bij de modernen.

### *De kinderen des Verbonds.*

XLIII.

Hervatten we thans onze artikelenreeks over de kinderen des Verbonds, die eerst door de zomervacantie en daarna door anderen arbeid onderbroken werd, zoo moge eerst, ter gemoetkoming aan het gebeugen onzer lezers, kortelijks herinnerd worden, wat de gang van ons betoog was om tegenover de bestrijders van den kinderdoop het goed recht van den doop onzer kinderen te handhaven.

Voor ons Gereformeerden, merkten we op, ligt de grond van den kinderdoop in het *Genadeverbond*, dat God met ons en onze kinderen heeft opgericht; in het *bevel* Gods bij de sluiting van dit verbond met Abraham gegeven, om het teeken en zegel van dit verbond ook aan onze kinderen mede te deelen; en in de *belofte* Gods, dat Hij wat dit teeken afbeeldt, ook aan onze kinderen schenken zal.

Wat het eerste betreft, toonden we uit de Schrift aan, hoe van de eerste openbaring van dit Verbond af in de Paradijsbelofte en daarna nog duidelijker in de verbondssluiting met Abraham ons door God den Heere geopenbaard was, dat dit Verbond niet alleen de volwassenen, maar ook de kinderen omvatte. En dat deze regel niet alleen gold onder het Oude Testament, maar evenzeer onder het Nieuwe Testament, volgt niet alleen uit de wezenlijke eenheid van het Genadeverbond onder beide bedeelingen, maar blijkt ook daaruit, dat de Oud-Testamentische profetie uitdrukkelijk getuigde, dat het Nieuwe Verbond, dat God de Heere met de komst van den Messias zou oprichten, de rijkste genade ook voor het »zaad" des verbonds zou medebrengen.

Op dien grond, zoo merkten we in de tweede plaats op, geldt het *bevel Gods* aan Abraham gegeven om de kinderen des verbonds te besnijden, als teeken van het Genadeverbond, niet alleen voor de kinderen van Israel, maar evenzeer voor onze kinderen. Wel is dit bevel bij de instelling van den doop niet uitdrukkelijk herhaald en staat in het Nieuwe Testement de doop der volwassenen op den voorgrond, maar dit is te verklaren uit het missionaire karakter, dat de Kerk in haar eerste periode vertoonde. En het felt, dat de Apostelen, zooals meermalen gemeld wordt, niet alleen de volwassen geloovigen doopten, maar ook hun *gezinnen*, toont, dat de kinderdoop wel degelijk reeds in de Apostolische Kerk voorkwam. Zoo is het ook alleen te verklaren, dat de Apostel Paulus in I Cor. 7 : 14 verklaart, dat de gemeente de kinderen der geloovigen als *heilig* beschouwde.

Toch is — en daarop wezen we in de derde plaats — dit bevel Gods aan Abraham om de kinderen te besnijden, en de Apostolische praktijk om de geheele gezinnen te doopen, wanneer de ouders geloovig werden, niet de eenige en zelfs niet de voornaamste grond, waarop onze Gereformeerde Kerk haar goed recht van den kinderdoop handhaaft. Het beroep op de besnijdenis, die ook aan de kinderen toekwam, staat in onzen Heidelberger Catechismus en in ons Doopsformulier niet op den voorgrond als het beslissende moment, maar wordt eerst in de laatste plaats genoemd. De diepste grond was veel meer, dat datgene, wat het sacrament van den Doop ons afbeeldt en bezegelt, krachtens de *belofte Gods* in het genadeverbond aan onze kinderen gedaan, hun ook metterdaad toekomt en dat daarom het uitwendige teeken en zegel van die genade hun ook niet onthouden mag worden.

Nu geschiedt de doop naar Christus' bevel in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes; wat niet alleen zeggen wil, dat bij de bediening van den doop deze plechtige formule moet worden uitgesproken, maar veel meer dient om ons duidelijk te maken, wat de doop zelf beteekent: een ons in gemeenschap brengen met den Drieëenigen God, met Vader, Zoon en Geest. Vandaar dat ons Doopsformulier dan ook de uiteenzetting van wat de doop ons bezegelt, aan dezen Drieëenigen naam verbindt. Het doopen in den naam des Vaders verzegelt ons, dat Hij ons tot Zijne kinderen aanneemt, het doopen in den naam des Zoons, dat Hij ons wascht van al onze zonden door Zijn bloed; en het doopen in den naam des Heiligen Geestes, dat Hij in ons wonen en ons tot lidmaten van Christus heiligen wil.

Zal de doop dus »geen ijdel of ledig teeken wezen om ons te bedriegen«, dan moet vaststaan, dat deze drie groote weldaden van het genadeverbond, waarop de Doop als sacrament ons wijst, krachtens de belofte Gods ook aan onze kinderen toekomen.

Wat nu de *eerste* weldaad betreft, die de Doop ons verzegelt, dat »God de Vader met ons een eeuwig verbond der genade opricht en ons tot zijne kinderen en erfgenamen aanneemt", zoo staat het vast, merkt ons Doopsformulier terecht op, dat deze weldaad aan onze kinderen geschonken is op grond van de belofte Gods aan Abraham den vader der geloovigen en overmits mede aan ons en onze kinderen gedaan, dat Hij „zijn verbond opricht met ons en ons zaad om ons te zijn tot een God en ons zaad na ons" (Gen. 17 : 3) God zelf noemt dan ook onder Israel de kinderen des verbonds *zijn* kinderen. Deze weldaad wordt niet eerst *na* den doop geschonken, wanneer de kinderen tot geloof en bekeering komen, maar gaat aan den doop vooraf. Calvijn heeft dit zoo uitdrukkelijk mogelijk uitgesproken: „derhalve, zegt hij, moet noodwendig de *genade der aanneming* aan den doop voorafgaan, welke genade niet slechts van een halve zaligheid de oorzaak is, maar de volkomene zaligheid zelve aanbrengt, die vervolgens door den doop bezegeld wordt" (Calv. Opera. T. VII, 619, 676). In ons Doopsformulier wordt dan ook in het Dankgebed na den doop, God gedankt, dat »Hij ons en onze kinderen tot zijne kinderen aangenomen *heeft*.« Zelfs voegt ons Doopsformulier, om elk misverstand af te snijden, alsof deze »aanneming« eerst op later leeftijd geschieden zou wanneer het kind tot bewustzijn zou gekomen zijn, er aan toe, dat onze kinderen, gelijk ze *zonder hun weten* in Adam der verdoemenis deelachtig werden, *alzoo* d. i. zonder hun weten in Christus wederom tot genade worden aangenomen. En de Gereformeerde Kerken ook buiten ons vaderland hebben hierover nooit anders gedacht. De belijdenis der Hongaarsche Kerken zegt met zoovele woorden, dat »de gewoonte om de kinderen te doopen van de tijden der Apostelen af in de Kerk gebruikelijk is geweest, opdat we allerminst er aan zouden twijfelen, of God de Heere verzegelt door dit zegel, dat hun medegedeeld wordt, aan de kinderen, die Hij van eeuwigheid af uitverkoren heeft, de eeuwige aanneming tot kinderen, hetzij dat ze vroeg komen te sterven, hetzij dat ze tot dien leeftijd komen, waarin ze waarachtige vruchten des geloofs voortbrengen, door God nl. krachtdadig geroepen op dien tijd en dat oogenblik, die Hem behaagt.

En even zeker is, dat ook de *tweede* weldaad, die de Doop ons verzegelt, nl. de afwassching der zonden, door Christus' bloed aan de kinderen des Verbonds (hier in eigenlijken zin bedoeld) geschonken is. Ook hierover kan, voor wie aan de belijdenis onzer Kerk vasthoudt, geen twijfel bestaan. In onze geloofsbelijdenis wordt uitdrukkelijk gezegd, als grond voor den kinderdoop, dat »Christus zijn bloed niet minder vergoten heeft om de kinderkens der geloovigen te wasschen dan Hij dit gedaan heeft voor de volwassenen«. Wanneer hieraan toegevoegd wordt: »dat zij *daarom* het teeken behooren te ontvangen en het Sacrament van wat Christus voor hen *gedaan heeft*«, dan blijkt daaruit, dat onze Belijdenis ook hier niet spreekt van een toekomstige weldaad, die hun eerst later zal geschonken worden, maar van een weldaad die hun reeds geschonken is. In het dankgebed na den Doop wordt dan ook gedankt, dat »God ons en onzen kinderen door het bloed van Jezus Christus al onze zonden *vergeven heeft*«. En evenzoo verklaart onze Catechismus, dat »aan de kinderen niet minder dan aan de volwassenen de verlossing van de zonden door Christus bloed toegezegd wordt«. Onze Catechismus verwijst hiervoor naar Matth 19 : 14, d. w. z. naar het bekende woord van Christus: »laat af van de kinderkens en verhindert hen niet tot mij te komen, want derzulken is het Koninkrijk der hemelen«. En volkomen terecht. Want wat Christus hiermede uitspreekt, is niet anders dan dat Hij niet alleen de Heiland en Verlosser van volwassenen, maar ook van de kinderen is. En waar Hij zijn bloed heeft vergoten voor de »zijnen«, voor de schapen, die de Vader hem gegeven heeft, daar heeft Hij dit ook voor de kinderen gedaan. De verlossing door Christus' bloed is daarom ook aan hen geschonken. Want Christus heeft door zijn bloed de gemeente gekocht, en tot die gemeente behooren ook de kinderen der geloovigen.

En ook wat de derde weldaad betreft, die de doop ons verzegelt, n.l. dat »de Heilige Geest in ons wonen en ons tot lidmaten van Christus heiligen wil«, gelijk ons Doopsformulier het uitdrukt, verklaart onze Kerk even beslist, dat dit evenzeer aan de kinderen toekomt. Als grond voor den kinderdoop toch geeft onze Catechismus op, dat »de Heilige Geest, die het geloof werkt, niet minder aan de kinderen dan aan de volwassenen toegezegd is« en beroept zich daarvoor terecht op de belofte bij de uitstorting van den Heiligen Geest op den Pinksterdag geschonken: »want u komt de belofte des Heiligen Geestes toe en uwe kinderen« (Hand. 2 : 39). In het dankgebed na den Doop dankt onze Kerk dan ook God, dat »Hij ons en onze kinderen door den Heiligen Geest tot lidmaten van zijn eeniggeboren Zoon gemaakt heeft«. De inlijving in Christus' lichaam geschiedt alleen door den Heiligen Geest. Hij is het, die ons alleen tot lidmaten van Christus heiligen kan. Die in-